

Bijlage 3. Behandeling van de adviezen bij het ministerieel besluit tot voorlopige bescherming als monument van Damse Vaart met kanaalbeplanting van opgaande populieren in Brugge (Brugge, Koolkerke en Sint-Kruis), Damme (Damme, Oostkerke, Hoeke en Lapscheure) en Knokke-Heist (Westkapelle)

Provincie: West-Vlaanderen

Gemeenten:

Brugge, 7de afdeling, sectie G - 17de afdeling, sectie A - 18de afdeling, sectie C

Damme, 1ste afdeling, secties C en D - 3de afdeling, secties B en C - 4de afdeling, secties A en B - 5de afdeling, secties A en E

Knokke-Heist, 10de afdeling, sectie C

Objectnummer: 4.01/30000/109.1

Dossiernummer: 4.001/30000/2517.1

Omschrijving:

Damse Vaart met kanaalbeplanting van opgaande populieren,
Noorweegse Kaai, Damse Vaart-West, Damse Vaart-Zuid, Polderstraat, Damse Vaart-Noord,
Damse Vaart-Oost, zonder nummer

Mij bekend om gevoegd te worden bij het besluit van heden:

Brussel, 11 APR. 2016

De Vlaamse minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed,

Geert BOURGEOIS

1. Adviezen uitgebracht door de departementen en agentschappen van de beleidsdomeinen RWO, LNE, MOW en LV

a. Beleidsdomein Ruimtelijke ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed

Het advies werd gevraagd op 16 februari 2016.

Het departement noch de agentschappen brachten advies uit over de bescherming van het onroerend goed. In uitvoering van artikel 6.1.3 van het Onroerenderfgoeddecreet zijn de adviezen gunstig.

b. Beleidsdomein Leefmilieu, Natuur en Energie

Het advies werd gevraagd op 16 februari 2016.

Het departement Leefmilieu, Natuur en Energie, Afdeling Land en Bodembescherming Ondergrond, Natuurlijke Rijkdommen bracht op 3 maart 2016 een gunstig advies uit over deze bescherming. Het advies maakt integraal deel uit van het beschermingsdossier.

Uit het gecoördineerd advies wordt opgemaakt dat er geen opmerkingen zijn met betrekking tot de aspecten bodembescherming, ondergrond en natuurlijke rijkdommen. De overige agentschappen brachten geen advies uit over de bescherming van het onroerend goed. In uitvoering van artikel 6.1.3 van het Onroerenderfgoeddecreet zijn de adviezen gunstig.

Conclusie: het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

Het agentschap Natuur en Bos bracht op 23 maart 2016 een gunstig advies buiten termijn uit over deze bescherming. Het advies maakt integraal deel uit van het beschermingsdossier. Uit het advies wordt opgemaakt dat er geen opmerkingen zijn met betrekking tot de aspecten natuur en bos.

Conclusie: het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

c. Beleidsdomein Mobiliteit en Openbare Werken

Het advies werd gevraagd op 16 februari 2016.

Het departement noch de agentschappen brachten advies uit over de bescherming van het onroerend goed. In uitvoering van artikel 6.1.3 van het Onroerenderfgoeddecreet zijn de adviezen gunstig.

d. Beleidsdomein Landbouw en Visserij

Het advies werd gevraagd op 16 februari 2016.

Het departement noch de agentschappen brachten advies uit over de bescherming van het onroerend goed. In uitvoering van artikel 6.1.3 van het Onroerenderfgoeddecreet zijn de adviezen gunstig.

2. Advies uitgebracht door de betrokken stad Brugge

Het advies werd gevraagd op 16 februari 2016.

Het college van Burgemeester en Schepenen bracht geen advies uit over deze bescherming. In uitvoering van artikel 6.1.3. van het Onroerenderfgoeddecreet is het advies gunstig.

3. Advies uitgebracht door de betrokken stad Damme

Het advies werd gevraagd op 16 februari 2016.

Het college van Burgemeester en Schepenen bracht op 15 maart 2016 een gunstig advies uit over deze bescherming. Het advies maakt integraal deel uit van het beschermingsdossier.

Behandeling van het advies:

Het college van burgemeester en schepenen vraagt om de titel van het ministerieel besluit aan te passen zodat duidelijk is dat de bescherming ook het kanaal en de bijhorende infrastructuur met erfgoedwaarde (enkele bruggen, brugwachtershuisje, afstandspalen) betreft. Deze opmerking is zinvol. De titels van zowel het inhoudelijk dossier als het beschermingsbesluit worden aangepast.

Het college van burgemeester en schepenen vraagt verder om het kadastraal perceel nr. 119D uit het besluit te sluiten.

Deze opmerking is terecht. Uit de digitale versie van het Grootchalig Referentiebestand was niet onmiddellijk duidelijk tot waar dit perceel zich uitstrekte. Het is niet aangewezen om het perceel met woning en tuin op te nemen. Het bewuste perceel wordt geschrapt.

Conclusie: het advies heeft invloed op het inhoudelijk dossier en/ of het beschermingsbesluit. Het inhoudelijk dossier en/ of het beschermingsbesluit werden als volgt aangepast:

inhoudelijk dossier:

aanpassing titel: 'Damse Vaart met kanaalbeplanting van opgaande populieren'
motivering van de afbakening, schrapping perceel: ~~119D~~

beschermingsbesluit:

aanpassing titel: 'Damse Vaart met kanaalbeplanting van opgaande populieren'
Art. 1., aanpassing titel en schrapping perceel: 'Damse Vaart met kanaalbeplanting van opgaande populieren' en '~~119D~~'.

4. Advies uitgebracht door de betrokken gemeente Knokke-Heist

Het advies werd gevraagd op 16 februari 2016.

Het college van Burgemeester en Schepenen bracht geen advies uit over deze bescherming. In uitvoering van artikel 6.1.3. van het Onroerenderfgoeddecreet is het advies gunstig.

5. Advies uitgebracht door de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed (VCOE)

Het advies werd gevraagd op 16 februari 2016.

De VCOE bracht op 10 maart 2016 een voorwaardelijk gunstig advies uit over de bescherming van het onroerend goed. Het advies maakt integraal deel uit van het beschermingsdossier.

Behandeling van het advies:

Als algemene bedenking geeft de commissie mee dat er geen duidelijke samenhang is tussen de verschillende beschermingsvoorstellen, waardoor de aanleiding onduidelijk is. De aanleiding van het beschermingsdossier wordt echter vermeld in de administratieve fiche bij het beschermingsdossier. Voorliggend dossier is een voortzetting van beschermingen uitgaande van het thematisch beschermingspakket van het meest waardevolle houtig erfgoed in Vlaanderen (Agentschap Ruimte & Erfgoed, 2009), waarbij beschermingen als monument werden vooropgesteld. De selectie alsook het beschermingstype worden hierbij dan ook wenselijk aangehouden om coherentie te bewaren. De aanleiding van het dossier wordt aangevuld in het inhoudelijk dossier.

De commissie stelt vast dat er geen volledige relatie is tussen het beschermingsdossier en de (vastgestelde) Inventaris Houtige Beplantingen met Erfgoedwaarde. Deze inventaris is niet vlakdekkend voorhanden. Een volledige inventarisatiefiche van de Damse Vaart is inderdaad nog niet opgemaakt. De kanaalbeplanting met opgaande populieren komt hiervoor in aanmerking. Samen met de verwerkte gegevens uit voorliggend dossier kan deze fiche worden opgesteld en geactiveerd.

De commissie meent dat de bescherming van grotere landschappelijke structuren als monument onvoldoende recht doet aan de aard en karakteristieken van het erfgoed in kwestie. De commissie merkt in dit verband op dat een volwaardige en geïntegreerde benadering van de Krinkeldijk en de Damse Vaart binnen het ruimere landschap wenselijk is. Er wordt nogmaals aangehaald dat voorliggend dossier een voortzetting is van beschermingen uitgaande van het thematisch beschermingspakket van het meest waardevolle houtig erfgoed in Vlaanderen (Agentschap Ruimte & Erfgoed, 2009), waarbij beschermingen als monument werden vooropgesteld. In het inhoudelijk dossier wordt onder het historisch overzicht aangegeven dat in 2010, vanuit de administratie bevoegd voor Onroerend Erfgoed, een initiatief werd gelanceerd voor aanduiding van de samengevoegde ankerplaats 'Damse Vaart met omgevende polders, Fort van Beieren en kreken van Lapscheure', waarvan het kanaal de ruggengraat vormt. Ook de Krinkeldijk en de Romboutswervedijk zijn in dit dossier betrokken. De beleidsmatige vaststelling hiervan is nog niet gevolgd. In dit dossier zijn het waardevolle omgevende polderlandschap van de Damse Vaart en de relaties tussen de dijk- en kanaalstructuur integraal onderkend. Hiermee is de Damse Vaart in een ruimere landschappelijke context geplaatst. De waardenstelling uit dit dossier wordt hierbij ter staving aangehaald:

Natuurwetenschappelijke waarde:

Het huidige polderlandschap en meer bepaald bodem en reliëf zijn het resultaat van enerzijds de langdurige getijdenwerking via de voormalige Zwingel tot ver landinwaarts, en anderzijds de menselijke ingrepen om de getijdenwerking en overstromingen in de hand te houden zodat gebieden gefaseerd ingepolderd konden worden. Elke inpolderingsfase wordt gekenmerkt door een specifieke mix van landschapskenmerken, zoals opslibbingshoogte, dijkmorphologie, microreliëf, geulrestanten, perceelsstructuur en -vorm,... Het gebied heeft een grote informatiewaarde inzake de geomorfologie, geologie en genese van dit poldergebied omdat het goed bewaard gebleven is en weinig verstoord werd.

Het uitgebreide krekensysteem dat langzamerhand op natuurlijke wijze, al dan niet door menselijk toedoen, verlandde, vormt de basisstructuur voor de grote verscheidenheid aan bodemkundige gradiënten. Dit weerspiegelt zich in het algemene landgebruik (landbouwpercelen, bewoning, wegen, ...) en in een grote verscheidenheid van landschapselementen met een soortenrijke flora en avifauna voor gevolg. Er is een typische soortenrijke verlandingsvegetatie aanwezig in de kreken. De uitgestrekte graslandcomplexen hebben een floristische rijkdom met een groot aandeel water- en moerasvegetaties, evenals vegetaties gebonden aan zilte milieus. Op faunistisch vlak vormen ze een broed-, pleister- en overwinteringsplaats voor weidevogels en ganzen. De stadswallen van Damme verdienen een afzonderlijke vermelding omwille van de floristische waarde, met onder andere zeer waardevolle moeras- en moerasbosvegetatie met drijftillen.

Historische waarde:

Door de stapsgewijze bedijking en inpoldering was de antropogene invloed op het landschap zeer groot. De op zee gewonnen gronden werden als landbouwgronden in gebruik genomen. Het resultaat ervan is een grotendeels door de mens getekend polderlandschap, met dijken, dijkdoorbraken (wielen), afwateringsgrachten, open agrarisch landschap, typische perceleringspatronen,... De huidige percelering en het landgebruik zijn goed vergelijkbaar met de toestand op de historische kaarten, waarbij een groot deel van de huidige graslanden een historisch permanent karakter heeft. De bodemgesteldheid bepaalt nog grotendeels het landgebruik waarbij grasland in de lagere komgronden voorkomt en de wegen, akkers en bebouwing op de hogere, zandige kreekruggronden.

De dijken -waaronder Krinkeldijk, Romboutswervedijk, Sint-Pietersdijk- vormen cruciale landschapsstructuren in de ontstaansgeschiedenis, als grensstellende en waterkerende elementen, met getuigen van doorbraken (wielen), als fundament voor wegen, strategische structuren in oorlogstijd,...

Het huidige hydrografisch stelsel, met kanalen (Damse Vaart, Leopoldkanaal, Schipdonkkanaal), vaarten en geleden (Zuid-over-de-Lieve-Geleed, Zuidervaartje, Vuile Vaart, Hoekevaart), grachten, sloten en laantjes is het complexe resultaat van verschillende historische fasen.

De verspreide bebouwing bestaat in hoofdzaak uit hoeves, waarvan er veel een oudere oorsprong hebben dan de 17de eeuw. Er is een sterke historische relatie met de ontginning en ingebruikname van de polder door de mens.

Damme ontstond in de tweede helft van de 12de eeuw, aan de dam die de Zwingeuil begrenste. Door deze unieke positie aan de landinwaartse uitbreiding van de zee, verwierf ze een belangrijke positie als voorhaven van Brugge, waardoor het een bloeiend handelscentrum werd. Ook het verdwenen Monnikenrede ontstond als handelsvestiging langs de Zwingeuil. Tijdens de Tachtigjarige Oorlog werd Damme tot een omwalde stervormige vesting met zeven bastions uitgebouwd. De structuur is grotendeels en vrij intact bewaard gebleven én herkenbaar aan de hoogteverschillen, percelering en verschillende militaire en waterbouwkundige constructies in de nabije omgeving. Damme en omgeving vormen een relict van een vestinglandschap. In de ruime omgeving zijn er nog heel veel relictten van forten en redoutes aanwezig als getuige van de Tachtigjarige Oorlog en de andere conflicten die zich in de loop van de geschiedenis in deze grensstreek hebben afgespeeld.

In de stad Damme treffen we een concentratie aan van bouwkundig erfgoed met verschillende historische belangrijke gebouwen: onder andere de ruïne van de Onze-Lieve-Vrouw-Kerk, het stadhuis, het museum Sint-Janshospitaal en de Sint-Christoffelhoeve gelegen aan de Damse Vaart met 18de-eeuwse toegangspoort.

Oostkerke, Hoeke en Lapscheure vormen gaaf bewaarde polderdorpen. Verder treffen we in het gebied enkele militaire bouwwerken aan met historische waarde. Het huidige wegenpatroon vertoont een zeer grote gaafheid en gaat grotendeels terug op de middeleeuwse situatie.

Esthetische waarde:

Dijken en kanalen, beiden geaccentueerd door begeleidende bomenrijen, compartimenteren het landschap in grote open ruimten met weidse zichten. Bijzonder kenmerkend en attractief zijn de kronkelende wegen geflankeerd door bomenrijen, in vele gevallen gekoppeld aan dijken (Krinkeldijk, Romboutswervedijk) of waterlopen (Zaalkeetstraat langs Vuile Vaart). Het poldergebied heeft grotendeels een authentiek landelijk karakter vanwege de lage bebouwingsgraad, grillige waterlopenstructuur in samenhang met percelering, en grote graslandcomplexen met microreliëf.

Het polderlandschap is een uitgesproken agrarisch landschap, met grote graslandcomplexen, akkerstroken en verspreide hoeves. De kerktorens zijn de meest opvallende bakens in het landschap, in het bijzonder de kerken van Damme en Oostkerke, met hun afgeplatte toren.

Damme is oorspronkelijk een middeleeuwse havenstad op de Zwingeuil, en werd gedurende de 16de eeuw omgevormd tot een vestingstadje, omgeven door een aarden wal en een dubbele gracht in de vorm van een zevenster. Oostkerke en Hoeke zijn compacte polderdorpen waarvan het historische karakter zeer gaaf bewaard gebleven is. Het kasteel van Oostkerke vormt met de omliggende tuinen, bomenrijen, grachten, de dreef naar de molenromp, ..., een gaaf ensemble.

De kreken van Lapscheure (Zevengemetten, Fletersdam, Rietgeule) hebben een grote belevingswaarde door hun natuurlijk karakter, dankzij hun bochtige/kronkelende loop, rietkragen, verbredingen, glooiende oevers.

Sociaal-culturele waarde:

De geschiedenis van het Zwin is sterk verbonden met de historische ontwikkeling van Brugge en Damme in de middeleeuwen, en dit is alom bekend als typevoorbeeld voor de opkomst van de middeleeuwse steden. Damme is een bijzondere en zeer intacte getuige van de middeleeuwse voorhaven van Brugge, de latere vestingstad en de historische ontwikkeling van de streek. Om die redenen heeft het ook een belangrijke toeristische en recreatieve betekenis. Damme wordt eveneens geassocieerd met Tijn Uilenspiegel, een fictieve figuur die er volgens de roman van Charles de Coster werd geboren en die in de 16de eeuw door de Nederlanden en Duitsland trok en iedereen voor de gek hield met zijn streken.

De Damse Vaart met begeleidende bomenrijen, is een karakteristiek beeld dat de streekidentiteit bepaalt en typeert. Het zelfbedieningsveerpont 'Kobus' heeft een bijzondere toeristisch-recreatieve attractiewaarde langs de Damse Vaart voor fietsers en voetgangers.

De ankerplaats herbergt talrijke en diverse landschapselementen (forten, redoutes, bunkers, ...) die verwijzen naar de talrijke godsdienstoorlogen welke zich in deze grensregio hebben afgespeeld. De drie kanalen (met name Damse Vaart, Leopold- en Schipdonkkanaal), de kreekrestanten en dijken zijn de voornaamste beeldbepalende en landschapsstructurende elementen. De kanaaltaluds zijn beplant met opgaande bomen die het kanaal van ver zichtbaar maken en dit dominant open tot halfopen polderlandschap verder indelen in grote compartimenten. De Damse Vaart vormt de centrale as van de ankerplaats en wordt gekruist door het Schipdonk- en Leopoldkanaal.

De dijken bepaalden de periode van inpoldering en ontginning, en vormen de assen waarlangs de landbouwpercelen konden bereikt worden. De begeleidende bomenrijen versterken de landschapsvisuele ervaring. Tot op vandaag zijn de meeste wegen op een dijk gelegen, een ligging die de landschappelijke ervaring sterk beïnvloed. Lapscheure is ontstaan op kruising van een dijk en een weg. Hoeke werd gesticht op een hoek van de Krinkeldijk.

De krekens zorgen voor het onderscheid binnen landbouwland in het binnendijkse gebied: weilanden op de lagere gronden langs de krekens en akkerbouw op grotere afstanden.

Hieruit wordt geconcludeerd dat de smalle, strookvormige afbakening als monument de landschappelijke relaties niet miskent. De voorliggende bescherming als monument, geplaatst tegenover het ontwerp van aanduidings- of vaststellingsdossier en getoetst aan de motivering van het type bescherming, kan gehandhaafd worden. Hierbij wordt ook akte genomen van het feit dat de commissie de beschreven erfgoedwaarden erkent en ondersteunt.

De commissie stelt vast dat de ruimtelijk-structurende en esthetische waarde van de dijkbegroeiing op de Krinkeldijk en de kanaalbeplanting langs de Damse Vaart wordt toegeschreven aan de specifieke eigenschappen van de aanwezige cultuurpopulieren. De commissie is van oordeel dat hiermee de functie en rol van de (kanaal)dijk(en) binnen het ruimere landschap onvoldoende aandacht krijgt. Deze opmerking is terecht en wordt aangevuld onder de ruimtelijk-structurende waarde.

Specifiek voor de Damse Vaart vraagt de commissie om de drie bruggen over het kanaal, het zogenaamde 't Apertjebrug, de brug over het Zuidervaartje en het brugwachtershuisje op te nemen in de fotoregistratie. Deze opmerking is terecht, foto's van deze erfgoedelementen worden toegevoegd.

De commissie vindt het positief dat de beheersdoelstellingen voor de kanaalbeplanting langs de Damse Vaart voorzien in een gefaseerd vervangprogramma. De commissie is evenwel gekant tegen de mogelijkheid van tijdelijke en plaatselijke beperkingen van recreatieve activiteiten. Het recreatief gebruik van het kanaal en de dijken moet volgens de commissie steeds mogelijk blijven.

Er wordt aangegeven dat de geformuleerde beheersdoelstellingen zich inschrijven in het recent opgestelde ontwerp-beheersplan in opdracht van Waterwegen & Zeekanaal en Provincie West-Vlaanderen. Dit beheersplan heeft de intentie van een geïntegreerd beheersplan waarin verschillende sectorale afwegingen worden gemaakt. De recreatieve activiteiten krijgen daarin ruim plaats. Tijdelijke en/ of plaatselijke beperkingen van recreatief gebruik kunnen aangewezen zijn, bijvoorbeeld in functie van het tegengaan van rustverstoring of betreding. Een flexibele beheersdoelstelling, evenwel zonder miskennen van het algemene volkskundige belang, is hiervoor aangewezen.

De commissie pleit tenslotte voor een consequente werkwijze en afgestemde omschrijving inzake de toelatingsplichtige handelingen.

Conclusie: het advies heeft invloed op het inhoudelijk dossier en/ of het beschermingsbesluit. Het inhoudelijk dossier en/ of het beschermingsbesluit werden als volgt aangepast:

inhoudelijk dossier:

- inleiding: 'De aanleiding van het beschermingsdossier is de voortzetting van beschermingen uitgaande van het thematisch beschermingspakket van het meest waardevolle houtig erfgoed in Vlaanderen (Agentschap Ruimte & Erfgoed, 2009).'
- evaluatie van de erfgoedwaarden, aanvulling ruimtelijk-structurende waarde: 'De hoog opgaande Canadapopulieren en de kanaaldijken langs de Damse Vaart hebben een zeer sterk ruimtelijk-structurend effect, ze accentueren de ligging van het vroeg 19de-eeuwse kanaal tussen Brugge en Sluis.'

- evaluatie van de erfgoedwaarden, aanvulling esthetische waarde: 'De weerspiegeling van de bomen in het kanaal en de strakke belijning van de kanaaldijken vullen de esthetische kwaliteit verder aan.
- toelatingsplichtige handelingen voor het beschermd onroerend goed:
 - 10° wordt geschrapt
 - 11° 'evenementen' wordt vervangen door 'activiteiten'
- fotoregistratie: toevoeging foto's kanaalbruggen, 't Apertjebrug en brugwachtershuisje

beschermingsbesluit:

- omschrijving ruimtelijk-structurerende waarde, aanvulling: 'De hoog opgaande Canadapopulieren en de kanaaldijken langs de Damse Vaart hebben een zeer sterk ruimtelijk-structurerend effect, ze accentueren de ligging van het vroeg 19de-eeuwse kanaal tussen Brugge en Sluis.'
- omschrijving esthetische waarde, aanvulling: 'De weerspiegeling van de bomen in het kanaal en de strakke belijning van de kanaaldijken vullen de esthetische kwaliteit verder aan.
- Art. 5.
 - 10° wordt geschrapt
 - 11° 'evenementen' wordt vervangen door 'activiteiten'

6. Conclusie

De uitgebrachte adviezen hebben invloed op het inhoudelijk dossier en/ of het beschermingsbesluit. Het inhoudelijk dossier en/ of het beschermingsbesluit werden als volgt aangepast:

inhoudelijk dossier:

- Inleiding: 'De aanleiding van het beschermingsdossier is de voortzetting van beschermingen uitgaande van het thematisch beschermingspakket van het meest waardevolle houtig erfgoed in Vlaanderen (Agentschap Ruimte & Erfgoed, 2009).'
- evaluatie van de erfgoedwaarden, aanvulling ruimtelijk-structurerende waarde: 'De hoog opgaande Canadapopulieren en de kanaaldijken langs de Damse Vaart hebben een zeer sterk ruimtelijk-structurerend effect, ze accentueren de ligging van het vroeg 19de-eeuwse kanaal tussen Brugge en Sluis.'
- evaluatie van de erfgoedwaarden, aanvulling esthetische waarde: 'De weerspiegeling van de bomen in het kanaal en de strakke belijning van de kanaaldijken vullen de esthetische kwaliteit verder aan.
- toelatingsplichtige handelingen voor het beschermd onroerend goed:
 - 10° wordt geschrapt
 - 11° 'evenementen' wordt vervangen door 'activiteiten'
- fotoregistratie: toevoeging foto's kanaalbruggen, 't Apertjebrug en brugwachtershuisje

beschermingsbesluit:

- omschrijving ruimtelijk-structurerende waarde, aanvulling: 'De hoog opgaande Canadapopulieren en de kanaaldijken langs de Damse Vaart hebben een zeer sterk ruimtelijk-structurerend effect, ze accentueren de ligging van het vroeg 19de-eeuwse kanaal tussen Brugge en Sluis.'
- omschrijving esthetische waarde, aanvulling: 'De weerspiegeling van de bomen in het kanaal en de strakke belijning van de kanaaldijken vullen de esthetische kwaliteit verder aan.
- Art. 5.
 - 10° wordt geschrapt
 - 11° 'evenementen' wordt vervangen door 'activiteiten'

